

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref
BSK/inv

Vår ref
25/1139-

Dato
1. april 2025

(Justert versjon)

Representantforslag 122 S (2024-2025) fra stortingsrepresentantene Dag-Inge Ulstein, Olaug Vervik Bollestad og Kjell Ingolf Ropstad om en utførereform som gir personer med gradert uføretrygd større muligheter på arbeidsmarkedet (dok 8:122 S (2024-2025))

Jeg viser til brev av 18. mars fra Arbeids- og sosialkomiteen, vedlagt representantforslag (Dokument 8: 122 S (2024–2025)) fra stortingsrepresentantene Dag-Inge Ulstein, Olaug Vervik Bollestad og Kjell Ingolf Ropstad:

- 1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om et avgrenset forsøk med arbeidsorientert uføretrygd for uføre under 30 år, som innebærer tett oppfølging fra Arbeids- og velferdsetaten og at det avtales mellom partene i arbeidslivet at lønnen i disse tilfellene kan settes lavere enn lønn fastsatt på ordinære vilkår (helsejustert lønn)*
- 2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om et forsøk med arbeidsorientert uføretrygd for personer med helseproblemer som gir nedsatt arbeidsevne i den jobben de har, men der det ikke vurderes at personen har bedre arbeidsmuligheter i andre jobber.*
- 3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at personer med uførevedtak under dagens trygdeordning på frivillig basis etter hvert skal få muligheten til å søke arbeid med helsejustert lønn.*

Jeg vil nedenfor gi min vurdering av forslagene.

Uføretrygd skal sikre inntekt for personer som har fått evnen til å utføre inntektsgivende arbeid varig nedsatt på grunn av sykdom, skade eller lyte. Ved innvilgelsen av uføretrygd skal det fastsettes en uføregrad. Dersom personen har tapt hele inntektsevnen, skal uføregraden settes til 100 prosent. Ved delvis tap av inntektsevnen, skal uføregraden svare til den delen av inntektsevnen som er tapt. Det skal alltid vurderes om uføregraden skal settes lavere enn 100 prosent.

Ved fastsettingen av uføregraden skal inntektsmulighetene i ethvert arbeid som vedkommende nå kan utføre sammenlignes med inntektsmulighetene som vedkommende hadde før uføretidspunktet. Lovens vektlegging av inntekts*muligheter* innebærer at det ikke nødvendigvis er sammenheng mellom stillingsprosent og uføregrad. En person som klarer å opprettholde f.eks. 30 prosent av sin inntektsevne, kan få 70 prosent uføretrygd uavhengig av hvor mange timer vedkommende jobber. Dersom helsetilstanden tillater at man går på jobb, kan man altså i prinsippet bruke lengre tid på arbeidsoppgavene og kompenseres for lavere produktivitet uten at det går ut over uføretrygden.

Til tross for ønske om jobb og betydelig restarbeidsevne, er det ofte vanskelig for personer med helseproblemer å nå opp i konkurransen om jobber i det ordinære arbeidsmarkedet. Sysselsettingsutvalget har blant annet vist til en rapport fra Sintef (Mandal 2012) hvor saksbehandlere i Arbeids- og velferdsetaten trekker fram at det er krevende å finne jobb til personer med lav restarbeidsevne, særlig når de ikke har et arbeidsforhold i utgangspunktet. Undersøkelser har vist at tre av fire personer som får gradert uføretrygd uten å ha et arbeidsforhold ikke har fått jobb i løpet av fem år.

De aller fleste som innvilges en gradert uføretrygd er personer som allerede har et arbeid når de blir uføre. Representantene viser til Sysselsettingsutvalget som mente at hovedproblemet med dagens ordning er at den legger for liten vekt på etterspørselssiden i arbeidsmarkedet. Sysselsettingsutvalget foreslo derfor å gjøre uføretrygden mer arbeidsorientert, ved en omlegging som bidrar til at personer med gradert uføretrygd blir mer attraktive i arbeidsmarkedet. Hensikten er å oppnå større yrkesdeltakelse for personer med helseutfordringer som gir grunnlag for uføretrygd. Arbeidsorientert uføretrygd har noen likhetstrekk med fleksjobbordningen i Danmark. Blant annet åpnes det i begge ordningene for at arbeidsgiver kan betale en lavere lønn til personer med nedsatt arbeidsevne, og at det kombineres med en ytelse fra staten. Samtidig er det også viktige forskjeller i det formelle regelverket, som henger sammen med at fleksjobbordningen er tilpasset det danske trygdesystemet, som på flere områder skiller seg fra det norske.

Forslagsstillerne viser til forslaget som denne regjeringen fremmet i 2023-budsjettet. Det ble foreslått å starte arbeidet med å forberede et avgrenset forsøk med arbeidsorientert uføretrygd for unge under 30 år. I forsøket skulle to nye virkemidler kombineres. Personer som ville få vedtak om (arbeidsorientert) uføretrygd skulle få tett oppfølging fra Arbeids- og velferdsetaten, og det skulle avtales mellom partene i arbeidslivet at lønnen i disse tilfellene kunne settes lavere enn lønn fastsatt på ordinære vilkår (trygdejustert- eller helsejustert

lønn). Det var en forutsetning at det skulle gis inntektssikring i arbeidssøkerperioden. Målgruppen for forsøket var unge som ellers ville fått 100 prosent uføretrygd.

En slik trygde- eller helsejustert lønn innebærer at timelønnen kan settes mer i tråd med den enkeltes produktivitet, dersom en ufør på grunn av helseproblemer for eksempel har behov for å bruke lengre tid på arbeidsoppgaver enn andre, som nevnt over. Det gjør at det kan bli lønnsomt for arbeidsgivere å ansette personer de ellers ikke ville ha ansatt, og det kan bli enklere for uføre å få jobb.

I januar 2023 startet dialogen med partene i arbeidslivet om hvordan ordningen skulle utformes og forsøket avgrenses. Det ble avholdt en møteserie hvor problemstillinger knyttet til blant annet fremskaffing av jobber, prosesser knyttet til arbeidsavtaler, fastsetting av trygdejustert lønn og tilpasninger i tariffavtaler ble diskutert.

I 2024-budsjettet foreslo regjeringen å øke driftsbevilgningen til Arbeids- og velferdsetaten med 82,5 mill. kroner for å dekke utgifter til igangsetting av forsøket. Budsjettenigheten mellom regjeringspartiene og Sosialistisk Venstreparti medførte at den foreslåtte bevilgningen ble omdisponert til andre formål. Det videre arbeidet med forsøket ble derfor stanset.

Den viktigste innsatsen for å forebygge uføretrygd er det vi gjør overfor ungdom gjennom skole og utdanning, og tidlig oppfølging av de som vi ser faller utenfor av ulike grunner. Regjeringen innførte en ungdomsgaranti fra 1. juli 2023 med tidlig, tett og tilpasset oppfølging av unge som trenger ekstra hjelp for komme i arbeid.

I september 2024 la regjeringen fram Meld. St. 33 (2023–2024) – En forsterket arbeidslinje. Meldingen understreker et stort behov for å inkludere flere i arbeidslivet, særlig utsatte unge, og det ble lansert både helt nye grep og mer av det vi vet virker. Meldingen skal som kjent behandles i Stortinget i april.

Jeg er allerede i gang med å følge opp flere av forslagene i meldingen. Regjeringen vil prøve ut et helt nytt arbeidsrettet ungdomsprogram med en inntektssikring uten medisinske inngangsvilkår. Programmet skal gi tett oppfølging og stille høye krav til arbeidsrettet aktivitet, blant annet i form av deltakelse i arbeidsmarkedstiltak. Formålet med det nye ungdomsprogrammet er å øke overgangen til jobb og utdanning, samtidig som det skal forebygge og begrense tilstrømmingen til helserelaterte ytelser. Et forslag om forsøk med ungdomsprogram og ny statlig ytelse til deltakerne ble sendt på høring 21. mars 2025.

For unge som står langt unna arbeidslivet kan det være behov for inkluderings tiltak som gir både arbeidsgiver og arbeidstaker forutsigbarhet over en lengre periode. Regjeringen vil iverksette et forsøk med fireårig lønnstilskudd for utsatte unge som står i fare for å bli uføretrygdet, eller som allerede er uføretrygdet. Ved bruk av lønnstilskuddet skal det legges opp til en regulert nedtrapping av kompensasjonen.

Tidlig og målrettet innsats overfor unge er det viktigste for å forhindre ungt utenforskap og et voksenliv på trygd. Den nye IA-avtalen forplikter alle parter til en kraftigere innsats for å få ned sykefraværet og legger opp til en bred kunnskapsinnhenting om sykefraværet i 2025 og 2026. Det betyr ikke at vi skal gi opp de som har blitt uføretrygdet, og det ene utelukker ikke det andre. I tildelingsbrevet for 2025 har Arbeids- og velferdsdirektoratet derfor fått i oppdrag å bidra til at utføre som henvender seg til Arbeids- og velferdsetaten om bistand for å komme i arbeid får nødvendig veiledning og oppfølging. Det vurderes hvordan en best kan få på plass en ordning for å gi unge med uføretrygd målrettet informasjon om mulighet for arbeidsrettet oppfølging, med sikte på innføring så raskt som mulig.

I et arbeidsliv med knapphet på arbeidskraft er det muligheter til å inkludere personer som i utgangspunktet står lengre fra arbeidslivet. Flere med varig nedsatt arbeidsevne skal kunne delta i arbeid, og kombinere trygd med jobb. Regjeringen varslet derfor i St. meld. nr 33 (2023-2024) at den vil øke bruken av varig lønnstilskudd som alternativ til uføretrygd og overfor uføretrygdede. Videre vil vi vurdere muligheter for oppfølging over lengre tid i tiltaket. Dette er ikke spesielt rettet inn mot unge, men kan også benyttes overfor dem om det anses som hensiktsmessig.

I lys av alle tiltakene som er igangsatt både før og etter at arbeidet med trygdejustert lønn/arbeidsorientert uføretrygd ble lagt på is, mener jeg at det er riktig å prioritere videre arbeid med implementering av disse tiltakene og vurdere effektene av dem på sysselsettingen og inkludering av unge i arbeidslivet. Jeg ser det derfor ikke som hensiktsmessig å på nåværende tidspunkt starte opp igjen et arbeid med et forsøk med arbeidsorientert uføretrygd. Jeg vil i den sammenheng også understreke at selv om vi hadde startet et forberedende arbeid sammen med partene i arbeidslivet om et slikt forsøk, gjensto det en rekke vanskelige spørsmål som ikke var endelig på plass. Et slikt forsøk kan ikke gjennomføres utelukkende basert på politiske vedtak, da det blant annet krever tilpasninger i tariffavtaler, arbeidsgivere som er interessert i å bidra med nye arbeidsplasser og tilpasninger i både lovverk og ikt-systemer. Det vil derfor uansett ta tid før det ville vært praktisk mulig å sette i gang et slikt forsøk.

Jeg mener fortsatt at det kunne vært interessant å ha et forsøk med arbeidsorientert uføretrygd for å teste ut om det kunne ført til at flere unge ville kommet delvis i jobb framfor å bli fullt ut uføretrygdet. Men jeg mener altså samtidig at det er feil bruk av ressurser å starte opp et slikt arbeid på nytt nå. Det er etter mitt syn mye bedre å jobbe videre med å sikre framdrift i de igangsatte og planlagte tiltakene som helt eller delvis har samme formål, framfor at vi nå isteden skal bruke ressurser på et forsøk med arbeidsorientert uføretrygd.

Med hilsen

Tonje Brenna

Tonje Brenna